

ACC. N:R

M. 12038: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Anette Nilsson föddes 1868. Det året var det nödår, och man fick äta barkbröd. De fattigaste i församlingen fick som hjälp av kommunen 50 öre i månaden och en kaka bröd. Meddelaren bodde hos sin mormor, som, förutom ovannämnda hjälp, för att försörja sig tog emot sömnad. För att sy en särk fick hon 25 öre.

Meddelarens föräldrar var ogifta, och fadern ville inte veta av modern. När meddelaren var sex år, gav fadern en summa pengar åt modern och skickade henne till Danmark. Samtidigt dog mormodern, och meddelaren såldes då på auktion till den minstbjudande, som dessutom fick underhåll av hennes fader. Meddelaren var i åtta år hos den, som hade köpt henne. Där fick hon, så länge djuren var ute, vakta 12 får och 16 lamm. Som matsäck fick hon bröd och sovel, och för att dryga ut maten, gjorde hon upp eldar ute i skogen och stekte äpplen. Efter hemkomsten, på kvällen, måste hon dessutom göra rent hos svinen. Meddelaren var då åtta år gammal. Hennes skolgång blev bristfällig, endast tre veckor varje vinter. Under sin skoltid, fram till konfirmationen, hann hon endast lära sig hälften av långkatekesen och hela lilla katekesen. I räkning hann hon räkna två klasser och börja på den tredje. Meddelaren fick inte tillräcklig matsäck av sin matmor. När flickan klagade, svarade matmodern, att hon skulle ta av de andra skolbarnens mat. Detta ville inte meddelaren, och hon bad kommunalordföranden om hjälp. Han lovade henne då, att hon skulle

ACC. N:R M. 12038:2.

2.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

få följa med hans flickor hem och äta tillsammans med dem. De andra barnen brukade ha förning med till läraren. När han frågade, varför aldrig meddelaren lämnade någonting, svarade hon, att maten knappast räckte till henne själv. Läraren blev förargad över svaret och gav henne stryk.

Vid 14 års ålder blev meddelaren konfirmerad, och konfirmationskläder fick hon låna av matmodern. Därefter kunde meddelaren börja tjäna pengar, och sin första plats fick hon på gården Bonslätt i Vånga socken. Där var hon i 11 år. På sommaren började arbetsdagen kl. 3 på morgonen. Innan frukosten kl. 6 måste hon ha mjölkat och kärnat. Frukosten bestod av smör, bröd, fläsk och dricka, endast om söndagarna fick man kaffe. Middagen äts kl. 12. Vid fyra-tiden var det merafton: äggkaka och fläsk, men detta extramål fick man endast om sommaren. Arbetet upphörde, när solen hade gått ner, och först då åt man kvällsmat. Om vintern fick meddelaren karda och spinna. Man satt då i fåhuset. Första året var lönen 25 kronor, en klänning, två förkläden och ett par träskor.

När meddelaren gifte sig 1898, hade hon sparat 1500 kronor, och för dessa köpte sig de nygifta ett hus i Kaffatorp. För att få pengar till familjens uppehälle måste hon varje sommar göra 40 dagsverken hos den, som de hade köpt huset av. Familjen bodde i Kaffatorp i sju år.

Sedan köpte de Kittabacken i Vånga och bodde där i

elva år. Det var en ryggåsstuga. Mannen försörjde familjen genom att köra omkring i gårdarna med ett litet tröskverk. Slutligen bosatte sig familjen i Mjönäs.

På de större gårdarna fanns matklockor, som ringde hem folket; klockorna ringde till middagen och på kvällarna, när arbetet var slut.

"Min mormor malde bark och bakade bröd av det." I Söndraby bakade de bröd vid julen, och det brödet skulle räcka ända till påsken. Man bakade kavringar och maltbröd; maltbrödet bakades av malt, som blev över vid bryggningen. Efter påsk bakade man varje månad.

Humle användes som kaffesurrogat. Humlen koktes, och av mjöl och humle gjordes en lång deg, som skars i småbitar. Sedan dessa hade torkats i ugnen, malde man dem och blandade dem i kaffet. Det var endast husbonden, som drack kaffe till vardags. Först på 1900-talet blev det allmänt att dricka kaffe. Kaffekanna (pumpa av glas) kallas hurra.

Man vågade inte plocka svamp, eftersom man inte kunde skilja på de olika sorterna. Det var endast kantareller, som man kände till. Det brukade växa mycket kantareller på svedjorna.

På Bonslätt slaktade man mycket på en gång, och köttet saltades eller röktes. Man slaktade även hästar, och det var en vanlig slaktare, som gjorde det. Hästkött åt man allmänt däromkring.

Somliga kunde inte se eller äta hästkött, det var en fix idé, som de hade fått för sig. "Hästen är ju det renligaste djuret, varför skulle man då inte kunna äta hästkött?"

Om sommaren bryggdes 75 l dricka var fjortonde dag. Saft använde man endast när det kom främmande, och så på vintern, då man kokte gröt av den.

"Det finns en vall borta i skogen, och folk säger, att trollen har grävt upp den." Vid Kulabacken i Fegelstorp satte de om sommaren ut gröt till tomtarna, som bodde där. "Det var tre stycken, en höstade, en band och en tog upp. De fick vitgröt och dricka. Ingen har sett dem, men det syntes ju, att de hade höstat och drickakaren var borta. På julen fick de risgrynsgröt."

När meddelaren tjänade på Knappatorpet, såg hon en gång, att tre nakna tomtar, stora som tolvåringar, kom upp ur jorden bakom en källare. "Bondens glyttar såg dem också, och glyttarna blev så rädda, att de se'n inte vågade gå förbi källaren."

I Vänga red drängarna in i stugorna vid julen, och häst och ryttare fick traktering. Seden förekom ännu på 1890-talet. I Bonslätt gick drängarna omkring i gårdarna och mägade, för det fick de sedan traktering.

Husförhör hölls ibland varje månad, ibland mera sällan. Det var både äldre och yngre, som gick dit, och prästen höll

räkning, så att alla kom. Prästen predikade och så sjöng man psalmer, och de skulle kunnas utantill. Ibland hölls husförhören i skolhusen, ibland i gårdarna. Husförhören upphörde i slutet av 1800-talet.

I Vånga fanns baptister, och de döptes i sjön. Baptistkyrkan låg i Perstorp, och de hade söndagsskola där också. Predikanten hette Andersson. En annan predikant hette Palm, och han bodde vid sidan om kyrkan. Man hade möte en gång i veckan "Det var så högtidligt, de sjungde och det var så skönt där." På somrarna hade baptistförsamlingen en stor fest. En gång hade man byggt en äreport, och varje gång de gick genom porten, sjöng de: "Genom äreporten vi gå med glädligt mod..." Detta var på 1880-talet.

Det fanns även Waldenströmare och pingstvännen, men deras församlingar var inte ^{så}/framträdande som baptisternas.